Mattilsynet

MATTILSYNETS ARBEID MED DYREVELFERD

ÅRSRAPPORT 2017

INNHOLD

Dyr skal ha det godt	3
Når har vi god dyrevelferd?	4
Problemområder for dyrevelferden i 2017	6
Antallet bekymringsmeldinger om dyrevelferd øker for hvert år	7
Resultater av tilsyn med dyrevelferd i 2017	8
Fiskevelferden i oppdrettsnæringen må bli bedre	16
Satte fiskelvelferd på dagsorden	18
Reptiler ble tillatt for å bedre dyrevelferden	29
Hvordan kan en dyretragedie utvikle seg uten at noen griper inn?	20
Samarbeidsprosjekt for å forebygge dyretragedier i Nord-Trøndelag	21
For mange slaktegriser har det ikke bra	22
Mattilsynet har sett nærmere på velferden for kalv	24
Hvordan har hunder som bor ute det?	26
Veiledning om god dyrevelferd er like viktig som å være på tilsyn	28
Slik er tilsynet med dyrevelferd organisert i Mattilsynet	30
Hva gjør Mattilsynet hvis noen bryter dyrevelferdsloven?	31
Tabell med resultater fra tilsyn i dyrehold 2017	32

DYR SKAL HA DET GODT

Dyr skal behandles godt og beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger. Dette er en bærende verdi i vårt samfunn, og det er nedfelt i regelverket. Det er den som eier eller har ansvaret for dyr, som skal sørge for at de har det bra. Vårt tilsyn viser at landdyr stort sett har det godt i Norge.

AV SEKSJONSSJEF TORUNN KNÆVELSRUD, SEKSJON DYREVELFERD, MATTILSYNET

Hva er dyrevelferd?
Det er tre hovedretninger som beskriver hva som er god dyrevelferd:

- dyrets biologiske funksjon
- dyrets egen opplevelse
- dyrets mulighet for et naturlig liv

De tre tilnærmingene er delvis overlappende, men kan også være i motstrid til hverandre. Alt hold av dyr vil begrense dyras mulighet til å leve et naturlig liv og utøve naturlig atferd. Til gjengjeld gir vi dyra beskyttelse, mat, vann, stell og omsorg. Det er viktig å huske at ville dyr er utsatt for mange farer og lidelser. Et naturlig liv har sin kostnad. Det ser vi f.eks. for tamrein og sau på utmarksbeite. De fleste av disse dyra har veldig god velferd, men mange blir også utsatt for store lidelser på grunn av skader, fluemark, rovdyr og andre farer. Det er derfor ikke lett å enes om når dyrevelferden er god – eller god nok. Spørsmålet er når avgrensningen blir så stor at det gir redusert dyrevelferd eller er direkte lovstridig.

Dyrevelferdsloven tar utgangspunkt i de «fem friheter for husdyr», som ble formulert etter en utredning fra Brambell-kommisjonen i Storbritannia i 1965:

- Frihet fra sult, tørst og feilernæring
- Frihet fra unormal kulde og varme
- Frihet fra frykt og stress
- Frihet fra skade og sykdom
- Frihet til å utøve naturlig atferd.

Disse frihetene handler i stor grad om dyrets biologiske funksjon. Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU) har utviklet en definisjon som tar utgangspunkt i dyrets egen opplevelse:

- Dyrevelferd er individets subjektive opplevelse av sin mentale og fysiske tilstand som følge av dets forsøk på å mestre sitt miljø.

Varsling om dyr som lider hjelper oss med å bedre dyrevelferden
For at Mattilsynet skal kunne gripe inn raskt når dyr lider, oppfordrer vi alle som har mistanke om eller kjenner til at dyr ikke har det bra, om å melde fra til oss.

Dyrevelferdsloven sier at "enhver som har grunn til å tro at dyr blir utsatt for mishandling eller alvorlig svikt vedrørende miljø, tilsyn og stell, skal snarest mulig varsle Mattilsynet eller politiet".

NÅR HAR VI GOD DYREVELFERD?

Dyrevelferdsloven skal fremme god dyrevelferd og respekt for dyr. Mattilsynet har en visjon om et samfunn der dyra har det godt. Men vet vi egentlig hvordan dyra i Norge har det? Hva betyr «god dyrevelferd»? Og hvordan kan vi måle dyrevelferden i et samfunn?

AV SEKSJONSSJEF TORUNN KNÆVELSRUD, SEKSJON DYREVELFERD, MATTILSYNET

Det finnes vitenskapelig dokumenterte systemer for å måle det enkelte dyrets velferd ut fra såkalte dyrebaserte velferdsindikatorer (Welfare Quality *). Men dette systemet kan ikke brukes til å vurdere hvordan dyra i Norge totalt sett har det. Det finnes heller ikke ett omforent syn på når dyrevelferden i et helt samfunn er god. Hva som oppfattes som god dyrevelferd, er i stor grad et etisk spørsmål som endrer seg med sted og tid.

Dyr må ha positive opplevelser
Dyr blir utsatt for både positive og negative opplevelser, og det er viktig å begrense de negative opplevelsene så mye som mulig. Men god dyrevelferd krever også at dyra har positive opplevelser. I norske dyrehold blir de fire første frihetene fra Brambell-kommisjonen stort sett oppfylt. Men mange dyr opplever ganske store begrensninger i sin frihet til å utøve naturlig atferd. Mange vil f.eks. mene at pelsdyr og verpehøns har så sterke begrensninger i sitt levemiljø at dyrevelferden ikke er god nok, selv om dyreholderne følger regelverket fullt ut. Vi ser også utfordringer i visse typer dyrehold ved at mange dyreholdere bryter det gjeldende regelverket. Et eksempel er problemene i slaktegrisproduksjonen i Rogaland som ble avdekket høsten 2017.

Dyreholderen er viktigst for velferden til egne dyr
Den personen som er viktigst for dyrenes velferd, er bonden og hundeeieren selv. Det er dyreholderen som har ansvaret for at dyra hans har det bra hver dag. Norske bønder og andre dyreholdere holder stort sett en høy standard.

Lovverk og tilsyn legger rammene for god dyrevelferd
En viktig betingelse for god dyrevelferd er et godt og oppdatert regelverk. Den norske dyrevelferdsloven trådte i kraft i 2010, og det er egne forskrifter for hest og de fleste typer produksjonsdyr. Loven og forskriftene setter grenser for hva som er lovlig, men bestemmer ikke hva som er best for dyra. Hvor strengt regelverk vi skal ha, er det politikerne som bestemmer.

Godt regelverk hjelper ikke uten en tilsynsmyndighet som har fullmakter til å gjennomføre inspeksjoner, iverksette tiltak og ilegge nødvendige sanksjoner ved lovbrudd. Mattilsynet har slike fullmakter. Vi gjennomfører ca. 10 000 tilsyn i dyrehold årlig. I denne rapporten kan du lese mer om hvor mange regelbrudd vi finner og hva slags tiltak vi bruker.

Samfunnet har betydning for dyra
Strukturelle forhold i landbruket har også betydning for dyrevelferden. Vi har fortsatt et småskala landbruk med god oversikt over dyreholdet. Vi er spart for de fleste alvorlige smittsomme dyresykdommene. Folk flest er opptatt av at dyr skal ha det bra. Husdyrorganisasjonene gir viktige bidrag til å løfte dyrevelferden, gjennom kunnskapsutvikling, kursing av dyreholdere og handlingsplaner.

Dyrevernorganisasjonene gjør også et viktig arbeid ved å stille kritiske spørsmål og påvirke til endringer, og gjennom praktisk arbeid med dyr i nød.

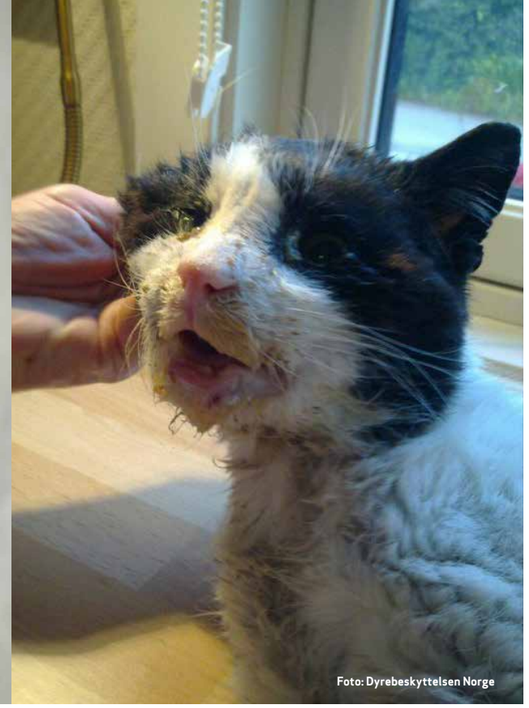

Foto: Dyrebeskyttelsen Norge

PROBLEMOMRÅDER FOR DYREVELFERDEN I 2017

De største utfordringene i fjor var
- dårlig dyrevelferd i mange besetninger med slaktegris i Rogaland
- velferdsproblemer for oppdrettslaks på grunn av bekjempelsen av lakselus
- bekymring for dyrevelferden hos kjøttfe som går ute
- tap på beite av tamrein og sau

Nedslående funn i besetninger med slaktegris i Rogaland
I 2017 ble det gjort nedslående funn ved kontroll på slakteriene og på tilsyn i slaktegrisbesetninger i Rogaland. Det ble derfor satt i gang et tilsynsprosjekt i fylket, som fortsetter i 2018.

Fiskevelferden ikke bra nok i oppdrettsnæringen
Fortsatt blir for mange laks skadet i oppdrettsanleggene. Velferdsproblemene henger i stor grad sammen med bekjempelsen av lakselus. Oppdrettere må ta mer hensyn til fiskens behov.

Bekymring for kjøttfehold med utegang
Rundt o mi landet varles det om bekymring for dyrevelferden i kjøttfehold med utegang. Det er særlig gjørmete uteområder, mangel på leskur, dårlige liggeplasser, lite tamme dyr og ukontrollert bedekning av unge kviger som går igjen.

Rovdyr er en stor trussel i mange områder
I flere områder av landet er rovdyr en stor trussel for tamrein og sau på beite, og beitedyrene kan bli utsatt for store lidelser. Dette er krevende fordi både miljømyndigheter, landbruksmyndigheter og Mattilsynet «eier» hver sin del av forvaltningen, og der politisk bestemte rammer sette grenser for vår handlefrihet. Mattilsynet bruker de virkemidlene vi har så godt som mulig innenfor de rammene det politiske rovviltforliket setter. Vi har ikke myndighet til å vedta felling av rovvilt eller nekte bønder å ha dyr på beite i prioriterte beiteområder, men samhandler med dyreeierne og de andre berørte myndighetene for å finne best mulig løsninger i hvert tilfelle.

Alvorlig vanskjøtsel av dyr skjer i få dyrehold
Dessverre har vi også alvorlige hendelser der dyr lider i lang tid eller dør på grunn av vanskjøtsel, eller av regelrett mishandling. Men slike hendelser er tross alt få i forhold til antallet dyr og dyrehold. De er imidlertid svært krevende å håndtere, både for Mattilsynet og for andre etater som blir involvert. Vårt mål er å avdekke slike dyrehold så tidlig som mulig for å avverge lidelse og død. Dyrehold med for dårlig standard over tid skal avvikles eller løftes til et varig akseptabelt nivå raskere enn det som ofte har vært tilfellet.

ANTALLET BEKYMRINGSMELDINGER OM DYREVELFERD ØKER FOR HVERT ÅR

Totalt mottok Mattilsynet 10426 bekymringsmeldinger om dyrevelferd i 2017. Dette utgjør 69 % av alle bekymringsmeldinger Mattilsynet mottok dette året. De fleste meldingene er om kjæledyr, men vi får også mange meldinger om hester og produksjonsdyr.

Antallet bekymringsmeldinger til Mattilsynet om dårlige dyrehold fortsetter å øke. De fleste meldingene kommer gjennom Varslingsknappen på www.mattilsynet.no, men vi får også mange meldinger fra Mattilsynets veterinærer på slakteriene. Privatpraktiserende veterinærer, mottakere av dyr og melk, leverandører av fôr mm til bøndene, landbruksrådgivere, landbrukskontorene og andre offentlige etater bidrar også.

Flest bekymringsmeldinger om kjæledyr
De fleste bekymringsmeldingene handler om kjæledyr, men vi mottar også mange meldinger om hest og en del om produksjonsdyr. Mattilsynet bruker ressursene sine på de dyreholdene der det er størst risiko for at dyrevelferden er dårlig. Bekymringsmeldingene et viktig grunnlag for et risikobasert tilsyn, og særlig gjelder det for kjæledyr.

For å kunne prioritere riktig trenger vi nok informasjon
Mattilsynet trenger best mulig informasjon for å kunne følge opp en melding. Vi må få adressen til dyreholdet og en god beskrivelse av hvorfor melderen er bekymret. Uten god nok informasjon kan meldinger som gjelder alvorlige dyrevernsaker bli oversett.

Alle meldinger blir vurdert
Noen mener at Mattilsynet ikke følger opp meldingene. Men alle meldinger blir vurdert, selv om bare en drøy tredel av dem resulterer i tilsyn fra Mattilsynet. Det krever ressurser å følge opp ti tusen bekymringsmeldinger i året. Vi må derfor vurdere hvordan meldingene skal følges opp og prioritere mellom dem. Meldingene blir bl.a. sjekket opp mot kunnskap vi har fra tidligere om dyreholdet. Ofte blir dyrevernnemnda sendt ut på en første sjekk.

Mattilsynet kan komme til at forholdet ikke er i strid med dyrevelferdsloven. Noen meldinger inneholder for lite informasjon. Siden flertallet av meldingene er anonyme, kan vi ikke hente inn mer informasjon fra melderen. Alle meldinger blir registrert, og kan bli vurdert på nytt sammen med andre meldinger eller annen kunnskap om dyreholdet.

Mange forventer å få en tilbakemelding fra Mattilsynet på sin melding. Mattilsynet kan dessverre ikke gi slike tilbakemeldinger.

BEKYMRINGSMELDINGER DYREVELFERD 2013 - 2017

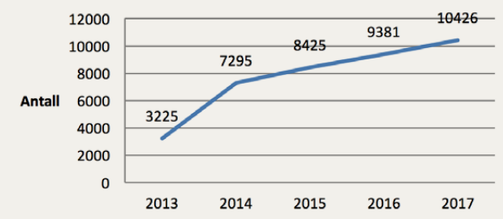

Figuren viser at antallet bekymringsmeldinger er mer enn tredoblet i løpet av de siste 4 årene.

OPPFØLGING AV BEKYMRINGSMELDINGER		ANDEL
Under behandling / ny	**899**	**8,62 %**
Behandlet		
Sendt videre til inspeksjon	3649	35,00 %
Sendt videre til saksbehandling	455	4,36 %
Avviste saker		
Finner ikke eier / virksomhet / mangelfulle opplysninger i meldingen	705	6,76 %
Gjelder ikke MTs forvaltningsområde	330	3,17 %
Dublett	2 071	19,86 %
Ingen inspeksjon –ingen videre oppfølging nå	2317	22,22 %

RESULTATER AV TILSYN MED DYREVELFERD I 2017

I 2017 gjennomførte Mattilsynet tilsyn med dyrevelferden i 8655 dyrehold. Det ble oppdaget større og mindre brudd på regelverket i 40 % av disse dyreholdene. Mattilsynet prioriterer å føre tilsyn i dyrehold der det er størst risiko for at dyrene ikke har det bra.

De viktigste funnene i 2017 var at

- det ble oppdaget alvorlig vanskjøtsel av dyr i 46 dyrehold, som er 0,4 % av de dyreholdene Mattilsynet har vært på tilsyn i. Selv om hvert tilfelle er ett for mye, er tallet lavt sett opp mot det totale antallet dyrehold.
- svin skiller seg ut med en stor økning i brudd på regelverket. Et eget tilsynsprosjekt i Rogaland har avdekket dårlig dyrevelferd i flere svinehold i fylket, som har en stor produksjon av slaktegris (Prosjektet er omtalt i kapittel 11 i denne rapporten)
- Mattilsynet fikk 10426 bekymringsmeldinger om dyrevelferd i 2017.

Hvilke virkemidler bruker Mattilsynet når dyra ikke har det bra?
Når dyra ikke blir tatt godt nok vare på uten at det er alvorlige brudd på regelverket, kan inspektørene i Mattilsynet veilede dyreholderen til å ta bedre vare på dyrene sine. Men som regel fatter Mattilsynet et vedtak der dyreeieren får en gitt frist til å bedre forholdene for dyra.

Ved mer alvorlige lovbrudd i et dyrehold kan Mattilsynet

- gi dyreholderen tvangsmulkt for å få han eller henne til å rette opp feilen
- ta dyr i midlertidig forvaring
- avvikle dyreholdet
- nekte dyreholderen å ha med dyr å gjøre
- ilegge dyreholderen overtredelsesgebyr
- anmelde dyreholderen til politiet

Hva viser tallene i rapporten?
Rapporten gjelder bare for tilsyn med dyrehold. Tilsyn med dyretransporter og slakterier er f.eks. ikke med i rapporten. I tillegg til «vanlige inspeksjoner» gjennomfører Mattilsynet en rekke andre typer tilsyn i dyrehold, herunder revisjoner, utstedelse av eksportattester (stort sett hest) og prøveuttak. Tilsyn som kun inkluderer utstedelse av eksportattester eller prøveuttak, er av praktiske grunner ikke inkludert i denne rapporten.

Tallene i rapporten viser ikke gjennomsnittet av hvordan dyrevelferden er i alle dyrehold i Norge. Rapporten gir et bilde av situasjonen i de dyreholdene Mattilsynet har valgt å føre tilsyn i.

HVORDAN LESE TALLENE I RAPPORTEN

Tallene i rapporten er basert på de data våre inspektører registrerer fra sine tilsyn

Inspektørene registrer funnene fra tilsyn i vårt elektroniske saksbehandlingssystem. Rapporten gir oversikt over det som er registrert i systemet når vi tar ut data. Tilsyn, funn og tiltak som ikke er registrert når vi henter ut data, kommer ikke med i rapporten.

Vår ambisjon er at registreringene skal være så korrekte som mulig, selv om de ikke gir et 100% korrekt bilde av alle forhold til enhver tid. Våre rapporter vil uansett kunne vise utviklingen over tid.

Mattilsynet er på tilsynsbesøk i dyrehold med størst risiko for dårlig dyrevelferd
Dette betyr at vi besøker dyrehold med stor risiko for regelbrudd oftere enn dyrehold med liten risiko. Tallene i rapporten viser et bilde fra tilsynet med de dyreholdene vi har plukket ut. Resultatene av tilsynene er derfor representative for de mest risikoutsatte dyreholdene, men ikke for gjennomsnittet av alle dyrehold i Norge.
Vi gjennomfører også tilfeldige stikkprøvekontroller.

Vi vil unngå feiltolking av tallene i rapporten
For en del av tallene i rapporten har vi tatt med en forklaring for å unngå feiltolkning av tallene. Det er viktig å være obs på at noen tabeller gjelder *antall dyrehold*, mens andre gjelder *antall saker*.

Om sammenligning med andre typer rapporter fra Mattilsynet
Mattilsynet rapporterer også for eksempel til ESA/EU. For disse rapportene er det andre utvalgskriterier, noe som gjør at tallene i våre tertial- og årsrapporter ikke er direkte sammenlignbare med dem vi rapporterer til ESA/EU. Hvis man ønsker å se på tall over tid for å fange opp tendenser og endringer, må tallene man sammenligner, stamme fra samme type rapportering.

ANTALL DYREHOLD

Om innholdet i tabellene

Kolonnen «Andre dyrehold» omfatter blant annet:
Esel, lama, alpakka, viltoppdrett, dyrepensjonat, forsøksdyrstasjoner, fremvisninger av dyr, dyrebutikker.

Dyrehold med produksjonsdyr er registrert i Mattilsynets system
En dyreholder har plikt til å melde hold av produksjonsdyr til Mattilsynet for at de skal bli registrert i vårt system. Derfor er antallet dyrehold med produksjonsdyr i de ulike tabellene ganske presise tall.

Kjæledyr, hobbyfjørfe og små hestehold er det ikke meldeplikt for
For disse dyrene inneholder rapporten kun tall for dyrehold som er registrert i vårt system fordi vi har ført tilsyn i dyreholdet eller hatt annen kontakt.

- Kolonnen «Alle dyrehold» viser hvor mange dyrehold som er registrert i vårt system.
- Kolonnene med navn på dyreart viser antallet dyrehold for hver art.
- Når antallet tilsynsbesøk er større enn antallet dyrehold, betyr det at noen dyrehold har fått mer enn ett tilsynsbesøk.

Alle dyrehold	Kjæledyr	Mink	Rev	Fjørfe	Hest	Kanin	Sau	Geit	Storfe	Svin	Tamrein	Andre dyrehold
69737	21421	151	152	7409	15782	602	20831	2784	15963	4924	631	7149

Hver dyreart eller gruppe av arter blir registrert i vårt system som ett dyrehold. Kolonnen «Alle dyrehold» omfatter dyrehold med én eller flere arter. Summen av hver kolonne vil derfor være større enn tallet i kolonnen for «Alle dyrehold».

ANTALL TILSYN

Antall dyrehold det er ført tilsyn i

Alle dyrehold	Kjæledyr	Mink	Rev	Fjørfe	Hest	Kanin	Sau	Geit	Storfe	Svin	Tamrein	Andre dyrehold
9777	3167	69	45	1031	1054	30	2341	330	2482	843	20	458

Alle våre tilsyn med dyr har et element av dyrevelferd i seg, fordi vi alltid vil oppdage alvorlige dyrevelferdsproblemer selv om vi i utgangspunktet besøker dyreholdet av andre grunner.

Under følger oversikt over hvor mange av dyreholdene der dyrevelferd var formålet med tilsynet, enten alene eller sammen med andre formål.

Alle dyrehold	Kjæledyr	Mink	Rev	Fjørfe	Hest	Kanin	Sau	Geit	Storfe	Svin	Tamrein	Andre dyrehold
8655	2717	69	44	936	964	27	2140	280	2395	785	15	224
88,5 %	85,8 %	100 %	97,8 %	90,8 %	91,5 %	90 %	91,4 %	84,8 %	96,5 %	93,1 %	75,0 %	48,9 %

Antall tilsynsbesøk i dyrehold totalt

Tallene for tilsynsbesøk vil ofte være større enn tallene for antall dyrehold det er ført tilsyn i fordi Mattilsynet har vært mer enn én gang på inspeksjon i ett eller flere dyrehold.

Kjæledyr	Mink	Rev	Fjørfe	Hest	Kanin	Sau	Geit	Storfe	Svin	Tamrein	Andre dyrehold
3556	81	46	1153	1236	33	2719	360	3116	1049	20	547

Tabellen under inneholder tilsynsbesøk der dyrevelferd var formålet. Tabellen viser hvor stor prosentandel dette var av alle tilsynsbesøkene i de ulike typene dyrehold.

Kjæledyr	Mink	Rev	Fjørfe	Hest	Kanin	Sau	Geit	Storfe	Svin	Tamrein	Andre dyrehold
2861	80	45	1033	1121	30	2449	304	2922	968	15	252
80,5 %	98,8 %	97,8 %	89,6 %	90,7 %	90,9 %	90,1 %	84,4 %	93,8 %	92,3 %	75,0 %	46,1 %

Varslet og uvarslet tilsynt

Hva er et varslet tilsyn?
Ved et varslet tilsynsbesøk har dyreholderen fått beskjed om at Mattilsynet kommer på tilsyn. Formålet er å sikre at det er noen til stede i dyreholdet når inspektøren kommer. Varslingen kan skje fra flere dager til noen timer før tilsynet gjennomføres.

Hva er uvarslet tilsyn?
Ved uvarslet tilsynsbesøk kommer inspektøren uanmeldt, fordi Mattilsynet vil inspisere uten at dyreholderen har kunnet forberede seg. Et tilsyn er uvarslet når dyreholderen er varslet mindre enn en halv time før vi kommer til dyreholdet.

Tabellen under viser prosentandelen som de uvarslede tilsynene utgjorde av alle tilsynene.

Kjæledyr	Mink	Rev	Fjørfe	Hest	Kanin	Sau	Geit	Storfe	Svin	Tamrein	Andre dyrehold
85,6 %	88,8 %	46,7 %	25,1 %	62,3 %	66,7 %	43,6 %	39,5 %	57,3 %	43,6 %	53,3 %	18,3 %

Mattilsynet har som mål å gjennomføre så mange som mulig av våre tilsyn med dyrevelferd uten varsling.

RESULTATER AV TILSYN

På våre tilsyn ser vi etter om dyreholderne overholder kravene i regelverket. Inspektørene har en liste med kravpunkter som kontrolleres, og registrerer om hvert enkelt av dem er oppfylt eller ikke.

Funnene oppgis med betegnelsene «ok», «ikke tilfredsstillende» og «alvorlig vanskjøtsel av dyr». Dette er grunnlaget for registreringene i denne rapporten. I tillegg får dyreholderen en tilsynsrapport der inspektøren beskriver nærmere hva som er undersøkt og hvilke regelverksbrudd som er avdekket.

Antall saker der det ikke er funnet avvik fra dyrevelferdsregelverket

Antall saker der alle kravpunkter i tilsynet er angitt som «ok»

Kjæledyr	Mink	Rev	Fjørfe	Hest	Kanin	Sau	Geit	Storfe	Svin	Tamrein	Andre dyrehold
1719	49	35	753	565	14	1295	183	1324	525	14	155

Antall saker der det er funnet avvik fra regelverket

Antall saker der ett eller flere kravpunkt er angitt som "Ikke tilfredsstillende"

Kjæledyr	Mink	Rev	Fjørfe	Hest	Kanin	Sau	Geit	Storfe	Svin	Tamrein	Andre dyrehold
1039	26	10	261	510	15	1082	111	1445	400	1	53

Merk at tallene for «ikke tilfredsstillende» ikke sier noe om hvilke bestemmelser det er registrert brudd på, eller hvor alvorlig bruddene var.

Antall saker der det er registrert alvorlig vanskjøtsel av dyr

Forhold som kommer inn under denne kategorien, er tilfeller der flere dyr er døde eller må avlives på grunn av manglende fôring, vanntilgang og stell. I 2017 registrerte vi alvorlig vanskjøtsel i totalt 46 dyrehold. Sakene fordeler seg på ulike dyrearter som vist i tabellen under.

Kjæledyr	Mink	Rev	Fjørfe	Hest	Kanin	Sau	Geit	Storfe	Svin	Tamrein	Andre dyrehold
14	1	0	1	6	0	11	0	15	10	0	0

VIRKEMIDDELBRUK

Mattilsynet har ulike former for virkemidler som vi benytter i vår oppfølging overfor dyreholdere som bryter regelverket. Vi deler virkemidlene inn i ulike grupper, herunder veiledning og påpeking av plikt, vedtak og politianmeldelse.

Antall saker der Mattilsynet har påpekt dyreholders plikter

Kjæledyr	Mink	Rev	Fjørfe	Hest	Kanin	Sau	Geit	Storfe	Svin	Tamrein	Andre dyrehold
314	6	4	69	151	5	265	32	386	82	1	17

Antall saker der det er fattet vedtak om at dyreholderen må gjennomføre tiltak for å rette opp i forholdet

Kjæledyr	Mink	Rev	Fjørfe	Hest	Kanin	Sau	Geit	Storfe	Svin	Tamrein	Andre dyrehold
523	22	9	151	347	9	769	84	1007	291	2	40

Hastevedtak

Tabellen under viser i hvor mange av sakene fra tabellen over det ble fattet vedtak uten forhåndsvarsel (hastevedtak). Dette er en indikasjon på at Mattilsynet har funnet forholdet så alvorlig at det er nødvendig å gjøre tiltak straks.

Kjæledyr	Mink	Rev	Fjørfe	Hest	Kanin	Sau	Geit	Storfe	Svin	Tamrein	Andre dyrehold
129	16	0	31	74	1	183	19	218	119	0	7
24,7 %	72,7 %	0,0 %	20,5 %	21,3 %	11,1 %	23,8 %	22,6 %	21,6 %	40,9 %	0,0 %	17,5 %

Antall saker der Mattilsynet har fattet vedtak om avliving

Dyreholderen pålegges å avlive dyr innen en gitt frist.

Kjæledyr	Mink	Rev	Fjørfe	Hest	Kanin	Sau	Geit	Storfe	Svin	Tamrein	Andre dyrehold
15	0	0	4	3	0	5	3	5	9	0	1

Antall saker der Mattilsynet har fattet vedtak og selv utført avlivingen

Dette kan for eksempel være saker der dyreholderen nekter å gjennomføre pålegg fra Mattilsynet om at dyr skal avlives. I slike tilfeller må Mattilsynet selv sørge for at dyrene avlives..

Kjæledyr	Mink	Rev	Fjørfe	Hest	Kanin	Sau	Geit	Storfe	Svin	Tamrein	Andre dyrehold
29	0	0	3	3	0	7	0	3	1	0	1

Antall dyrehold der det er fattet vedtak om at dyreholderen må avvikle dyrehold

Alle dyrehold	Kjæledyr	Mink	Rev	Fjørfe	Hest	Kanin	Sau	Geit	Storfe	Svin	Tamrein	Andre dyrehold
83	36	0	0	4	10	0	16	3	21	7	0	1

Fordi ett dyrehold kan bestå av flere arter, kan summen av hver kolonne være større enn tallet i kolonne for «Alle dyrehold».

Antall saker der Mattilsynet har fattet vedtak om midlertidig forvaring av dyr

I disse sakene tar Mattilsynet ansvar for dyrene og sørger for at de blir tatt vare på av andre til det er avgjort hva som skal skje videre med dyrene.

Kjæledyr	Mink	Rev	Fjørfe	Hest	Kanin	Sau	Geit	Storfe	Svin	Tamrein	Andre dyrehold
123	1	0	3	6	0	5	1	3	1	0	0

Antall saker der Mattilsynet har fattet vedtak om omplassering av dyr

Disse sakene er i hovedsak oppfølging av vedtak om midlertidig forvaring.
Omplassering av dyrene er ett av flere mulige resultater i disse sakene. Omplassering betinget at dyreeieren samtykket i dette.

Kjæledyr	Mink	Rev	Fjørfe	Hest	Kanin	Sau	Geit	Storfe	Svin	Tamrein	Andre dyrehold
8	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Antall saker der Mattilsynet har fattet vedtak om tilbakeføring av dyr

Dette vedtas dersom Mattilsynet vurderer at det er forsvarlig å gi dyr som er tatt i midlertidig forvaring, tilbake til dyreholderen.

Kjæledyr	Mink	Rev	Fjørfe	Hest	Kanin	Sau	Geit	Storfe	Svin	Tamrein	Andre dyrehold
18	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Antall saker der Mattilsynet har fattet vedtak om avliving av dyr i midlertidig forvaring

Dette vedtas når dyrene ikke kan føres tilbake til dyreholdet og eieren ikke tillater omplassering.

Kjæledyr	Mink	Rev	Fjørfe	Hest	Kanin	Sau	Geit	Storfe	Svin	Tamrein	Andre dyrehold
13	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1

Antall dyrehold der Mattilsynet har fattet vedtak om overtredelsesgebyr

Overtredelsesgebyr kan brukes hvis dyreholderen har brutt regelverket uaktsomt eller med vilje. Fordi ett dyrehold kan bestå av flere arter, kan summen av hver kolonne være større enn tallet i kolonnen for «Alle dyrehold».

Alle dyrehold	Kjæledyr	Mink	Rev	Fjørfe	Hest	Kanin	Sau	Geit	Storfe	Svin	Tamrein	Andre dyrehold
69	10	0	0	9	4	1	13	1	21	12	0	1

Antall saker der Mattilsynet har fattet vedtak om tvangsmulkt

Mattilsynet kan bestemme at dyreholderen må betale en mulkt dersom et avvik ikke blir rettet innen en frist Mattilsynet gir. Dersom dyreholderen retter avviket, slipper han å betale mulkten.
Tabellen under viser antall saker med vedtak om løpende tvangsmulkt:

Kjæledyr	Mink	Rev	Fjørfe	Hest	Kanin	Sau	Geit	Storfe	Svin	Tamrein	Andre dyrehold
24	3	0	7	18	0	43	2	73	13	0	1

Tabellen under viser antall saker med vedtak om engangs tvangsmulkt:

Kjæledyr	Mink	Rev	Fjørfe	Hest	Kanin	Sau	Geit	Storfe	Svin	Tamrein	Andre dyrehold
0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0

Antall dyrehold der Mattilsynet har anmeldt dyreholder til politiet

Alle dyrehold	Kjæledyr	Mink	Rev	Fjørfe	Hest	Kanin	Sau	Geit	Storfe	Svin	Tamrein	Andre dyrehold
25	13	1	0	1	1	0	4	0	6	1	0	0

Vi minner om at fordi ett dyrehold kan bestå av flere arter, kan summen av hver kolonne være større enn tallet i kolonnen for «Alle dyrehold».

Antall dyrehold der Mattilsynet har fattet vedtak om forbud mot aktiviteter etter dyrevelferdsloven § 33

Alle dyrehold	Kjæledyr	Mink	Rev	Fjørfe	Hest	Kanin	Sau	Geit	Storfe	Svin	Tamrein	Andre dyrehold
30	8	0	0	1	1	0	10	1	11	5	0	3

Vi minner om at fordi ett dyrehold kan bestå av flere arter, kan summen av hver kolonne være større enn tallet i kolonnen for «Alle dyrehold».

Foto: Thor Håkonsen

REPTILER BLE TILLATT FOR Å BEDRE DYREVELFERDEN

Etter 40 års forbud ble det fra 15. august 2017 tillatt å innføre og holde 19 ulike arter slanger, øgler og skilpadder (reptiler) i Norge.

Artene er plukket ut basert på hensynet til dyrevelferden, dyrehelsen, naturmangfoldet og sikkerheten for folk og andre dyr. Mattilsynet har lagt ned mye arbeid for å informere om endringen i regelverket, utvikle kurs- og veiledningsmateriell og håndtere media.

Til tross for forbudet ble titusenvis av dyr holdt ulovlig i Norge – kanskje så mange som 100 000. Slike ulovlige dyrehold senker respekten for regelverket og øker risikoen for dårlig dyrevelferd. Det er mye enklere å nå ut med informasjon og tilby forsvarlig veterinærhjelp til eiere av lovlige dyr. Mattilsynet håper nå at folk vil holde seg til de lovlige artene og ikke gå til impulskjøp. Forskriftsendringen medfører nye utfordringer når det gjelder kontroll av dyreart og opprinnelse, særlig ved innførsel.

Åpningen for lovlig hold av slanger har ført til bekymring for bruk av levende fôrdyr. Det er forbudt etter dyrevelferdsloven å bruke levende dyr som fôr eller agn. I 2017 evdekket Mattilsynet et tilfelle der en mann hadde gitt levende kaniner og smågnagere til kvelerslangen sin. Retten vurderte saken som en grov overtredelse. Mannen fikk en dom på 24 dager ubetinget fengsel, og forbud mot å eie, holde og bruke slanger i 5 år.

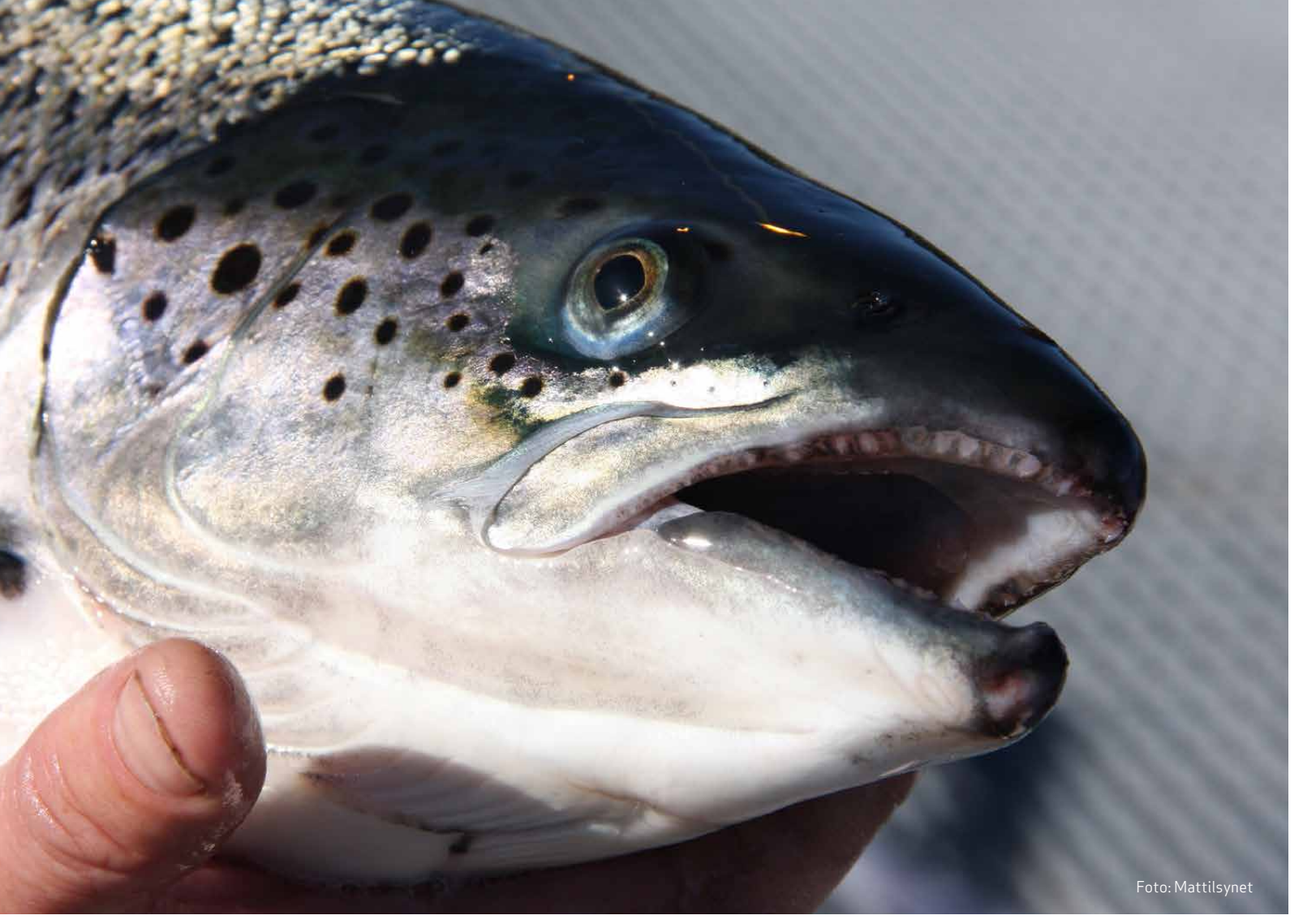
Foto: Mattilsynet

FISKEVELFERDEN I OPPDRETTS-NÆRINGEN MÅ BLI BEDRE

Fortsatt skades og dør for mange laks i oppdrettsanleggene. Velferdsproblemene henger i stor grad sammen med bekjempelsen av lakselus. Oppdretterne må ta mer hensyn til fiskens behov. Mattilsynet vil bruke strengere virkemidler når vi avdekker dårlig fiskevelferd.

Dyrevelferdsloven gjelder for oppdrettsfisk og for rensefisk som blir brukt til å bekjempe lakselus. I tillegg gjelder loven for villfisk, krabber, hummer og kreps.

Våre mål for arbeidet med fiskevelferden
Mattilsynet jobber for at fiskevelferden for oppdrettsfisk skal være best mulig. Vår innsats skal bidra til at

- oppdrettsfisk blir håndtert og behandlet riktig under produksjonen og ved avliving
- svinnet av oppdrettslaks fra laksen settes ut i sjøen til den er slaktet reduseres til under 10 prosent
- rensefisk som brukes mot lakselus blir behandlet på en velferdsmessig god måte
- nye metoder for fiskeoppdrett ivaretar fiskevelferden

Vi jobber holdningsskapende overfor sports- og fritidsfiskere slik at de utsetter fisk og krepsdyr for minst mulig lidelsene og påkjenninger.

Velferd inngår som en del av de fleste tilsynene våre med oppdrettsfisk. Vi gjennomførte 3345 tilsyn i 2017 mot 3436 i 2016. Nedgangen skyldes at innsatsen vår var rettet mot oppdrettsanlegg med de største problemene med lakselus, og at vi håndterte 14 utbrudd av den alvorlige fiskesykdommen ILA og 176 tilfeller med sykdommen PD. Felles for disse sakene er at de er omfattende og krever store ressurser. Bekjempelse av sykdom er også viktig for fiskevelferden.

Kampen mot lakselusen gir dårlig velferd
Oppdrettslaksens velferd er i stor grad avhengig av om oppdretterne klarer å holde laksen frisk og hvor mye håndtering og flytting laksen utsettes for. Fiskevelferd er en utfordring i alle delene av produksjonssyklusen, men har blitt spesielt store i forbindelse med mekanisk behandling mot lakselus.

Lakselusen har blitt motstandsdyktig (resistent) mot lusemidlene. Nye mekaniske metoder som spyling, børsting, ferskvann og varmt vann er derfor utviklet. Mange av metodene er tatt i bruk i stor skala uten at effekten på lakselus eller fiskevelferden er skikkelig dokumentert. Mekaniske avlusingsmetoder kan gi dårligere velferd for laksen. Trenging, pumping, spyling og børsting gir alle risiko for skader. En del fisk får sår eller dør av stresset som følge av håndteringen.

	2017	**2016**	**2015**
Legemiddelbehandlinger	747	2145	2531
Mekaniske behandlinger	1715	1197	216
Totalt	**2462**	**3342**	**2747**

Tabell: Oversikt over lakselusbehandlinger.

Dette har ført til at oppdretterne bruker mer rensefisk, forebyggende tiltak, eller slakter ut tidligere for å unngå behandlinger. Likevel behandles det fortsatt mye selv om antallet behandlinger gikk ned i 2017. Mekaniske behandlinger dominerer i dag.

Selv om oppdretterne har fått mer erfaringer og metodene har blitt bedre, er det for mange tilfeller hvor laksen får skader eller dør. Vi fikk inn 963 meldinger om velferdsmessige hendelser i 2017. 625 av disse var knyttet til behandling mot lakselus og de fleste av disse gjaldt mekanisk behandling. Dette kan ikke fortsette.

Syk laks tåler mindre. Det har vært mange tilfeller hvor laks med ulike sykdommer ikke har tålt mekanisk behandling og mange laks har dødd. Det er grunn til å spørre om den gjentatte håndteringen gjør fisken sårbar og mer mottakelig for sykdom.

Mattilsynet har gjentatte ganger understreket oppdretternes ansvar ved bruk av mekaniske metoder og at de må involvere fiskehelsepersonell før slike behandlinger. Fiskehelsepersonell skal sikre grundige vurderinger av helsestatusen til fisken før eventuell behandling. Ikke alle har denne rutinen på plass ennå.

For mange laks dør i merdene
Svinnet i oppdrettsnæringen har lenge ligget stabilt på 20 prosent viser analyser fra Kontali Analyse AS. Beregnet dødelighet for laks som ble satt ut fra 2012 til 2015 var også relativt stabilt på ca. 16-18 prosent.

Den negative trenden med at mye stor laks dør pga. bruk av mekaniske behandlinger fortsetter. Det gjelder også for laksen som ble satt ut i 2016.

Dødeligheten varierer mye fra anlegg til anlegg. Dersom anlegg med høy dødelighet klarer å redusere dødeligheten vil gjennomsnittlig dødelighet gå ned. Analyser utført av Havforskningsinstituttet viser at det er et fåtall anlegg med høy dødelighet, og at det derfor bør være mulig å redusere dødeligheten.

Problemer med velferden for rensefisk
Rensefisk er en liten fisk som brukes mye i oppdrettsanleggene fordi den spiser lakselus fra huden på laksen. Dette er en miljøvennlig måte å bli kvitt lakselusen på.

Vi mangler data for tap og dødelighet hos rensefisk. Imidlertid vet vi at svært mange rensefisk dør etter relativt kort tid som følge av skader de får ved fangst og transport, sykdom eller dårlige leveforhold.
Stadig flere oppdrettere bruker rensefisk. De bruker også stadig større ressurser på å forbedre rensefiskens levemiljø. I tillegg forskes det mye for å øke kunnskapen om rensefiskens velferdsbehov. Vi håper dette kan bidra til å løse noen av dagens velferdsproblemer for rensefisk.

Villfisk og krabber skal også behandles forsvarlig
Dyrevelferdsloven gjelder også for villfisk, krabber, hummer og kreps. Det betyr at sports- og fritidsfiskere må passe på at at fisk og krabber blir utsatt for minst mulig lidelse ved fangst. Mattilsynet fører ikke tilsyn med sports- og fritidsfiskere.

Vi tror økt kunnskap og større bevisstheten vil endre holdninger og handlinger til det bedre. Derfor informerer og veileder vi sports- og fritidsfiskere om hvordan de kan sikre god fiskevelferd.

Våre planer for å bedre fiskevelferden
Mattilsynets målsettinger om bedre velferd for oppdrettsfisk og rensefisk, og redusert dødelighet er ikke nådd. Den negative utviklingen tar tid å snu. Det er oppdretterne sammen med fiskehelsepersonell som har ansvaret for å holde oppdrettslaksen frisk og behandle den på laksens premisser.

Mattilsynet kan ikke og skal heller ikke være tilstede på oppdrettsanleggene hele tiden. Derfor retter vi tilsynet mer mot at oppdrettere har gode rutiner og systemer som sørger for at oppdrettslaksen behandles godt. Vi jobber for at oppdretterne skal ha gode planer som gjør belastningene på fisken minst mulig i det daglige og når det oppstår sykdom eller uønskede hendelser.

Vi følger opp alvorlige hendelser for å sikre at oppdretterne endrer rutiner for at lignende hendelser kan unngås i framtiden. Vi vil i større grad bruke de strengeste virkemidlene når det er nødvendig. Det kan for eksempel være å gi overtredelsesgebyr ved dårlig velferd.

Vi gjennomfører en tilsynskampanje om helse og velferd for rensefisk. Målet er å finne forbedringspunkter og øke kunnskapsgrunnlaget når det gjelder velferd for rensefisk.

Vi vil følge opp at metode- og teknologiutviklingen tar hensyn til fiskens velferd. Det vil bli lagt særlig vekt på å følge opp utvikling og bruk av ny teknologi som skal brukes mot lakselus.

Vi fortsetter å jobbe holdningsskapende overfor fritids- og sportsfiskere

Foto: Mattilsyn

SATTE FISKELVELFERD PÅ DAGSORDEN

Behandler vi oppdrettslaksen godt, eller ofrer vi fiskevelferden i kampen mot lakselus? Det var spørsmålet Mattilsynet stilte da vi arrangerte den første åpne debatten om fiskevelferd mellom politikere, oppdrettere, dyrevernere, forskere, forvaltere og andre interesserte.

Oppmerksomheten og bevisstheten øker om hvordan oppdrettslaksen har det. Vi ser ikke lenger på oppdrettsfisk som en masse, men også som enkeltdyr. Oppmerksomheten gjenspeiler de store velferdsmessige problemene i kjølvannet av bekjempelsen av lakselus. I tillegg er det et tegn på større åpenhet og bevissthet rundt velferden i Norges klart største husdyrproduksjon.

De siste årene har velferden til oppdrettsfisk blitt dårligere. Slik skal det ikke være, og denne utviklingen ikke kan fortsette.

Mattilsynets inspektører er i dialog med oppdretterne langs hele kysten om utfordringene med fiskevelferden. Vi ønsket i tillegg å sette fiskevelferd på dagsorden, og inviterte en forsker på fiskevelferd, en statssekretær, en styreformann i et av Norges største oppdrettsselskap, en nestor innen fiskehelse og fiskevelferd, en dyreverner og to fra Mattilsynet til debatt foran en fullsatt og engasjert sal i Litteraturhuset i Oslo. I tillegg fulgte mange debatten direkte via Facebook.

En av konklusjonene fra debatten var at både oppdrettere, politikere og forvaltningen må bli mer opptatt av fiskevelferd. Vi må i større grad ta hensyn til fiskens behov i den daglige driften og i utviklingen av nye metoder og utstyr.

> Fikk du ikke med deg debatten så finner du den på Mattilsynets Facebook-side.

Mattilsynets åpne dyrevelferdsseminar

Hvert år arrangerer Mattilsynet et åpent seminar på Litteraturhuset i Oslo i tilknytning til Dyrenes dag. Målet er å skape en folkelig, offentlig debatt mellom ulike aktører om aktuelle dyrevelferds-problem.

HVORDAN KAN EN DYRETRAGEDIE UTVIKLE SEG UTEN AT NOEN GRIPER INN?

Hvert år blir det avdekket alvorlige og omfattende dyretragedier på norske gårder. Ofte har dyra lidd i lang tid før det blir oppdaget at dyreholderen vanskjøtter dem.

AV ELISABETH SCHEI-BERG, SENIORRÅDGIVER, MATTILSYNET, REGION MIDT

Foto: Mattilsynet

> Dyrevelferd er dyreholderens ansvar – men å bry seg er ikke utidig innblanding. Når vi bryr oss, ivaretar vi dyra, dyreholderen og dyreholderens familie.

I mange av besetningene har det vært tegn på svikt i dyreholderens tilsyn med og stell av dyra i forkant. Likevel har ingen fanget det opp. Noen kan ha hatt en mistanke, men har av forskjellige årsaker valgt å ikke meldte fra til Mattilsynet. Derfra har situasjonen fått utvikle seg til alvorlig vanskjøtsel. Hva bør vi se etter for å hindre at tragedier oppstår?

Synlige tegn på at noe kan være galt, kan være liten trafikk av folk ved og i fjøset, sjelden lys i fjøset, dyr som tidligere var ute og nå ikke er det, rundballer som ikke blir rørt, traktoren står, nedsnødde arealer ved husdyrrom og rundballer, låst fjøsdør som tidligere var åpen. Andre tegn kan være at dyreholderen ikke bestiller kraftfôr, ikke tilkaller veterinær, semintekniker eller rådgiver, og ikke melder dyr til slakt. Hvis dyr som leveres til slakteriet er skitne eller magre, kan det være tegn på svikt i dyreholderens rutiner og stell, som må undersøkes nærmere.

Vanskjøtsel kan fanges opp hvis Mattilsynet blir varslet i tide

Et dyrehold opererer ikke i et vakuum. Familie, venner, kolleger, veterinærer, semintekniker eller rådgivere fra varemottakere innen melk og kjøtt, dyrebilsjåfører, kraftfôrleverandører med flere – alle kan de sitte på biter av puslespillet. Og hadde bare én av disse varslet, kunne en mulig dyretragedie vært unngått. For Mattilsynet er det bedre med tidlige bekymringer enn at vi blir koblet inn når tragedien er et faktum.

Det er utfordrende å forebygge dyretragedier, men om aktørene i husdyrnæringa har gode rutiner for hvordan de håndterer bekymringer for dyrevelferden og varsler Mattilsynet i tide, kan vi i fellesskap ha mulighet til å avverge at det utvikler seg til en dyretragedie.

Fra risikobesetning til akutt vanskjøtsel

I mange av dyreholdene der dyr har blitt alvorlig vanskjøttet, har situasjonen forverret seg over tid. I Mattilsynet kaller vi disse risikobesetninger. Ofte ser vi at situasjonen for dyra har forverret seg i løpet av en seksmånedersperiode. Det er derfor viktig at vi griper inn så tidlig som mulig for å redusere skadevirkningene.

I andre tilfeller oppstår alvorlig vanskjøtsel helt akutt i et tidligere normalt dyrehold. I slike tilfeller er det svært vanskelig å oppdage og gripe inn før det ender galt.
De fleste fortsetter å stelle dyra som før også når livet er vanskelig. Men når en dyretragedie utvikler seg, er dyreholderen svært ofte i en vanskelig personlig situasjon, som kan skyldes:

- sviktende psykisk helse
- rusproblemer
- samlivsproblemer eller samlivsbrudd
- sorgsituasjon
- kronisk overarbeid og stress
- økonomiske problemer

SAMARBEIDSPROSJEKT FOR Å FOREBYGGE DYRETRAGEDIER I NORD-TRØNDELAG

Bedre kompetanse hos ulike aktører som er i kontakt med dyrehold, mer samarbeid mellom disse aktørene og bedre rutiner for å håndtere bekymringer, kan være viktige bidrag til å avverge hendelser med alvorlig vanskjøtsel av dyr.

AV ELISABETH SCHEI-BERG, SENIORRÅDGIVER, MATTILSYNET, REGION MIDT

Hva er et risikodyrehold?

Et dyrehold der det kan være fare for at det oppstår alvorlig vanskjøtsel, blir omtalt som et risikodyrehold. Det typiske for slike dyrehold er at dyra får mangelfull fôring, tilsyn og stell.

Risikodyrehold må fanges opp i tide og bli styrt mot en varig forbedring eller avvikling. Mattilsynet må i hvert enkelt tilfelle gjøre en vurdering av hvorvidt driften kan fortsette eller ikke ut fra hensynet til dyra.

Foto: Bondelaget

I prosjektet «Dyretragedier i Nord-Trøndelag: Forebygging og oppfølging, metodeutvikling og samhandling» ble det utviklet en ny samarbeidsmodell i fylket for å unngå dyretragedier. Samarbeidet skal bidra til at bekymringer for dyrevelferden i større grad vil bli fulgt opp og formidlet til Mattilsynet. Prosjektet ble gjennomført i 2016, og prosjektrapporten ble publisert høsten 2017.

Alle rutiner ble gjennomgått og revidert
Det var bred deltakelse i prosjektet fra kommuner, Fylkesmannen, Tine, Nortura, Felleskjøpet, landbruksrådgivning og næringsorganisasjoner. Nord-Trøndelag Bondelag eide prosjektet og Fylkesmannen i Nord-Trøndelag bevilget penger. Mattilsynet ledet prosjektet. De eksisterende rutinene for varsling og oppfølging av bekymringer for dyrevelferd ble gjennomgått og revidert hos hver enkelt aktør. Slik fikk aktørene økt kunnskap og bevissthet om hvordan bekymringer for dyrevelferd ble håndtert i egen organisasjon, og også hos de andre aktørene. Prosjektgruppa så på om rutinene var tilstrekkelige eller burde forbedres, og om de ble fulgt i den enkelte organisasjonen eller ikke.

Varsling og samhandling er de viktigste tiltakene for å forebygge dyretragedier
Varsling og samhandling, og i tillegg jevnlig kontakt mellom aktørene, skal senke terskelen for å varsle og samarbeide når det blir oppdaget at det er svekket dyrevelferd hos en dyreholder.

En viktig del av det forebyggende arbeidet vil være jevnlige møter mellom aktørene, både lokalt og regionalt. I de lokale møtene deltar kommunene og Mattilsynets avdelingskontor. På regionalt nivå er det regionale representanter for kjøttbransjen, meieriselskap, fôrvareleverandører, Norsk Landbruksrådgivning, Bondelaget og regiondirektørens stab i Mattilsynet Midt som møtes.
Temaer i møtene vil være å

- utveksle eventuelle bekymringer for dyrevelferd
- vedlikeholde og videreutvikle varslingsrutinene ved bekymring
- vedlikeholde og videreutvikle risikofaktorer som brukes når dyrevelferd skal vurderes
- sikre kompetanse i arbeidet

Taushetsplikten er ingen hindring for å melde bekymring om dyrevelferden
Alle aktører har taushetsplikt om opplysninger som berører en persons fysiske og psykiske helse, og andre private opplysninger som en får kjennskap til gjennom kontakt med dyreholderen. Samtidig har alle plikt til å varsle Mattilsynet (eller politiet) om man mistenker at dyr blir utsatt for mishandling eller alvorlig svikt i ivaretakelsen av dyrenes velferd.
Det er viktig å være bevisst på at det ikke er nødvendig å utdype hvorfor en er bekymret, og en bekymring i seg selv er ikke taushetsbelagt.

Prosjektet blir videreført i flere fylker
Mattilsynet region Midt følger opp prosjektet i 2018, og arbeidsmetodikken som ble utviklet i prosjektet settes i verk i fylkene Møre og Romsdal og Trøndelag.

Arbeidet vil kreve mye ressurser og setter store krav til samhandling både internt hos de ulike aktørene, og eksternt mellom aktørene. Kommunene er det viktig å få med fordi de har tett kontakt med dyreholdere.

Hva er alvorlig vanskjøtsel av dyr og dyretragedie?

Vi kaller det alvorlig vanskjøtsel av dyr når flere dyr i dyreholdet er døde eller må avlives på grunn av manglende fôring, tilsyn og stell.

MATTILSYNET KARTLEGGER STATUS FOR DYREVELFERD I EGNE TILSYNSPROSJEKTER
Mattilsynet skal bidra til at dyr har det godt. Derfor undersøker vi ulike typer dyrehold i egne nasjonale eller regionale tilsynsprosjekter for å få oversikt over både hva som fungerer bra, og kartlegge typer brudd på regelverket som har stor betydning for velferden til den aktuelle dyrearten. Funnene i tilsynsprosjektene gjør at vi kan sette i verk de rette tiltakene og ha en konstruktiv dialog med næringen.

Foto: Mattilsynet

FOR MANGE SLAKTEGRISER HAR DET IKKE BRA

Ett av fjorårets mest omtalte prosjekter var Mattilsynets tilsynsprosjekt for velferd hos slaktegris i Rogaland. Prosjektet ble satt i gang etter en rekke nedslående funn på uanmeldte tilsyn i slaktegrisbesetninger.

AV ODD IVAR BERGET, AVDELINGSSJEF REGION SØR OG VEST, MATTILSYNET

Mattilsynet har så langt fått bekreftet sin bekymring for velferden for slaktegris i Rogaland: Våre inspektører ser for mange slaktegris som ikke har det bra.
Dette er hva inspektørene har sett jevnlig ute på tilsyn:

- Alvorlig halebiting. Dyr med for lite rotemateriale eller ikke rotemateriale i det hele tatt.
- For mange dyr på for liten plass.
- Dårlig renhold. Dyr uten strø i bingene og uten tørr og ren liggeplass.
- Dyr som er syke eller skadde blir ikke tatt hånd om på en forsvarlig måte, blir ikke sett og tatt ut i sykebinge eller avlivet. Halte dyr, dyr som ikke klarer å stå/gå, dyr som ikke kan reise seg eller blir liggende hjelpeløse over tid. Vi har sett syke griser som nærmest blir tråkket i hjel og spist på av friske griser i samme binge.
- Sykebinger som er fulle av møkk/gjødsel, og syke/skadde dyr som ligger rett på betong uten strø, halm eller annet underlag.
- For lite tilsyn med dyra.
- For lite lys.
- For dårlig tilgang til vann.
- For få fôringsplasser.
- Mangelfull dokumentasjon av sykdom og død.
- Uforsvarlige avlivingsmetoder.

Slaktegrisprodusentene i Rogaland ble informert i forkant av prosjektet om at alle skulle få besøk av Mattilsynet. Alle enkelttilsyn i prosjektet er uanmeldt. Det vi finner, blir dokumentert gjennom bilder og/eller film. Prosjektet vil fortsette til og med april 2018, og det vil bli en sluttrapport for prosjektet.

Slik følger vi opp

Hvilke virkemidler vi tar i bruk for å bedre forholdene for dyra, varierer fra sak til sak. I slaktegrisprosjektet har Mattilsynet brukt disse virkemidlene:

- Vedtak om forbedringer på gården.
- Tvangsmulkt.
- Avvikling av dyreholdet.
- Forbud mot å drive videre med gris («aktivitetsforbud»).
- Politianmeldelse.

Hvem biter?

Halebiting er en av de alvorligste dyrevelferdsutfordringene vi har på gris. Vi vet en god del om hvilke griser som biter andre griser:

- Den frustrerte grisen som ikke har muligheten til å rote i underlaget. Den er frustrert fordi den mangler mulighet til å undersøke og lete etter mat.
- Grisen som må slåss om fôr, vann og god liggeplass.
- Tapergrisen, som er mindre enn de andre. Den er frustrert på grunn av sykdom eller smerter.

.

Stor oppmerksomhet

Slaktegrisprosjektet i Rogaland har skapt mye «støy» blant bønder og i næringens interesseorganisasjoner. Mattilsynet har fått klager, men mest positiv respons fra både publikum og aktører i næringen som vanligvis ikke melder fra om dårlige forhold. Slakterier, sjåfører som transporterer dyr, og privatpraktiserende veterinærer har gitt oss tilbakemeldinger på at de syns det er bra at Mattilsynet tar tak i situasjonen i slaktegrisbesetninger. Næringen har selv tatt grep for å forbedre forholdene for slaktegris.

Prosjektet har fått stor oppmerksomhet i både fag- og dagspresse.

MATTILSYNET HAR SETT NÆRMERE PÅ VELFERDEN FOR KALV

Da Mattilsynet kartla velferden hos kalv i Norge, fant vi brudd på regelverket i hvert tredje dyrehold, selv om mange bønder gjør det de kan for å gi kalvene en god start på livet. Vi følger opp resultatene av tilsynsprosjektet.

AV ANNE DØSEN, SENIORINSPEKTØR OG VETERINÆR, MATTILSYNET, REGION NORD

I Mattilsynets tilsynsprosjekt for kalver var vi på tilsyn i 912 tilfeldig utvalgte storfehold med melkeproduksjon i 2016. Dette utgjør 10 % av denne typen dyrehold. Sluttrapporten fra prosjektet ble publisert i 2017. I denne artikkelen presenterer vi de viktigste funnene og hvordan Mattilsynet har fulgt dem opp.

Fant regelbrudd i ett av tre dyrehold
Mattilsynet undersøkte forhold som har stor betydning for velferden til kalvene. Mange bønder gjør det de kan for å gi kalven en god start på livet. Det betyr at kalvene har en oppholdsplass som tilfredsstiller kravene i regelverket, at det er gode rutiner for tildeling av råmelk, fôr og vann, og at kalvene får godt nok stell.

I de dyreholdene der ikke alt var i tråd med kravene i regelverket, fant vi stort sett ett regelbrudd, men hos et mindretall fant vi flere brudd.

Bøndene fikk veiledning av inspektørene om regelverket, og faglige anbefalinger for godt kalvehold, enten det var påvist regelbrudd eller ikke i besetningen. Det ble også delt ut et faktaark med informasjon om fødebinger, råmelk og oppstalling.

Oppstallingsforholdene kan bli bedre
De vanligste regelbruddene gjaldt oppstallingsplassen til kalvene. En del av de yngste kalvene som stod i enkeltbinger, manglet tilgang til en myk liggeplass. I andre tilfeller var det for dårlig renhold, slik at kalvene ble våte og skitne. Hos noen var liggearealet for lite til at alle kalvene kunne ligge samtidig. I noen tilfeller var kalvene bundet eller hadde for liten oppholdsplass til å kunne utøve naturlig atferd. En god liggeplass er viktig for at kalven skal holde seg varm og frisk.

En god kalvingsbinge er viktig for helsen og velferden til både ku og kalv
Det er fortsatt ikke alle løsdriftsfjøs som har mange nok kalvingsbinger. Fødslene foregår derfor ofte i løsdriftsarealet, noe som utgjør en stor helserisiko for kalvene. Det er også en unødig stressfaktor for mora å måtte føde ute i løsdriften. En god kalvingsbinge er viktig for å kunne følge opp ku og kalv under og etter fødselen.

Kalvene må få nok råmelk og drikkevann
Nok råmelk, nok fôr av god nok kvalitet og tilgang til rent drikkevann er helt grunnleggende for kalvens helse og velferd.

Regelbrudd på dette området er alvorlig.

Regelverket stiller ikke konkrete krav til hvor mye råmelk kalvene skal få. Hvor mye råmelk en kalv trenger for å være tilstrekkelig beskyttet mot sykdom, avhenger blant annet av råmelkas kvalitet, når den gis og smittepresset i dyreholdet. Vurderingen av dette sjekkpunktet baserte seg først og fremst på opplysninger fra dyreholderen. I noen tilfeller så inspektørene at det var muligheter for forbedring av rutinene uten at de avdekket åpenbare brudd på regelverket. I disse tilfellene ble dyreholderen orientert om regelverket og fikk faglige anbefalinger.

Ikke alle kalvene hadde fri tilgang til drikkevann. Særlig gjaldt det kalver som stod i enkeltbinger. Tilgang til drikkevann er viktig for kalvens velferd og har en positiv effekt på grovfôropptaket, som er viktig for at kalven skal utvikle seg til drøvtygger. Kalver som får melk, trenger også vann.

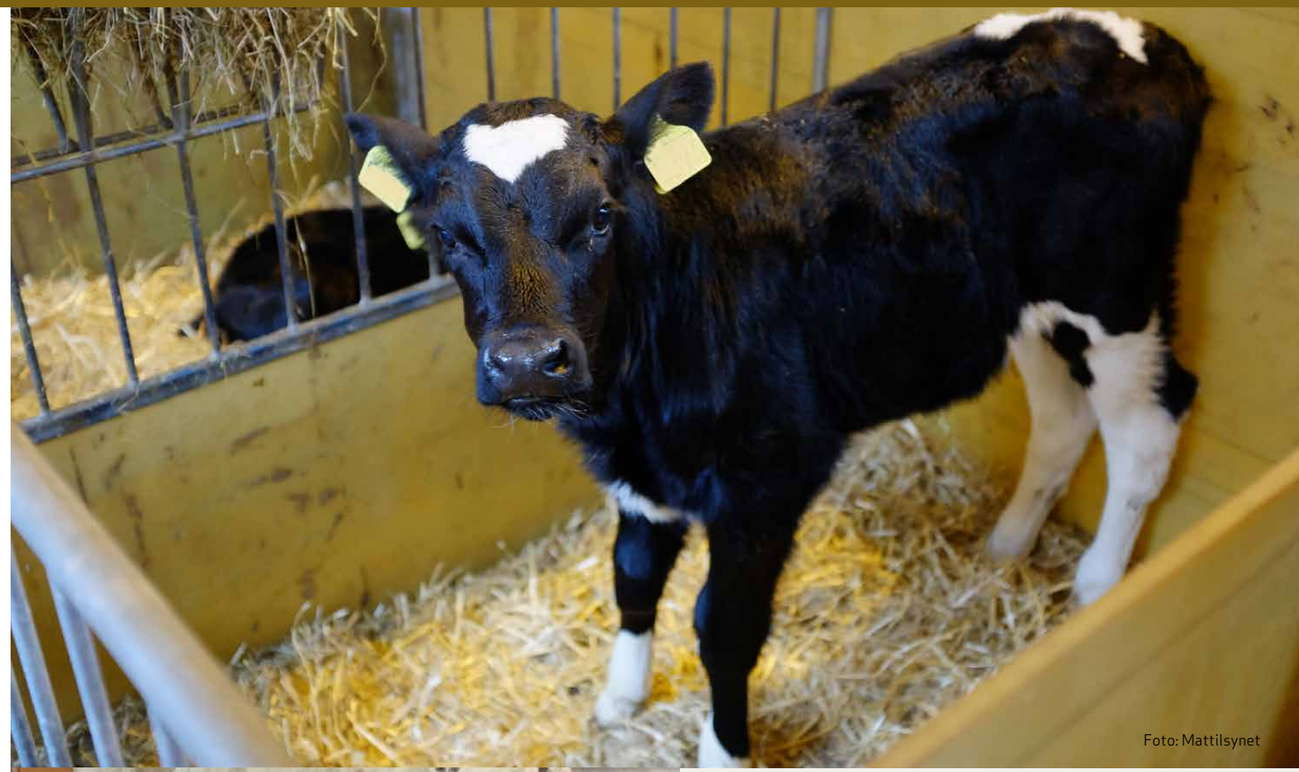

Foto: Mattilsynet

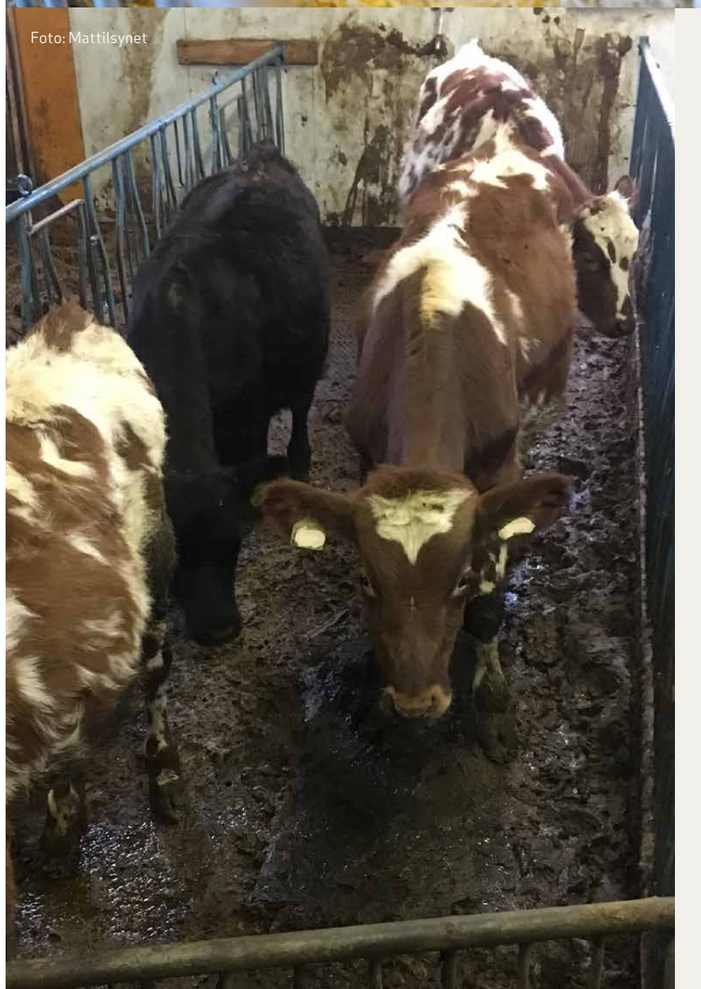

Foto: Mattilsynet

Mattilsynet følger opp resultatene fra prosjektet

- I de dyreholdene der vi fant regelbrudd, er dyreholdene fulgt opp med nødvendige tiltak for å bedre velferden for kalvene.
- Fremover vil inspektører som er på tilsyn i storfehold med kalv, bruke det materiellet som ble utviklet til prosjektet. Slik kan arbeidet som ble lagt ned i prosjektet, komme til nytte i andre dyrehold med kalv og bidra til å bedre velferden for kalv også i årene som kommer.
- For å nå ut med viktig informasjon om velferd for kalv til flest mulig bønder har vi publisert fagartikler om prosjektet i tidsskriftene Buskap, Kjøtt & eggprodusenten og Norsk Veterinærtidsskrift.
- Mattilsynet jobber med å oppdatere regelverket om hold av storfe, gris og småfe. Dette vil være med og bidra til også kalvenes velferd blir ivaretatt på en enda bedre måte.

Mattilsynet ønsker å få en oversikt over utendørs hundehold i Norge, og hensikten med tilsynsprosjektet er å:

- kartlegge og registrere aktuelle hundehold
- få en oversikt over og kunnskap om hvordan hundene har det i dag
- vurdere behov for endringer i veilederen for hold av hund utendørs
- bruke kommunikasjon som et virkemiddel for å få oppmerksomhet om hvilke behov utehunder har
- styrke kontakten og dialogen med hundemiljøet
- bidra til at Mattilsynet får økt kunnskap om denne typen hundehold
- bidra til en mer enhetlig tilsynspraksis i Mattilsynet, og riktig og effektiv bruk av de virkemidlene vi har

HVORDAN HAR HUNDER SOM BOR UTE DET?

Utendørs oppstalling av hunder er krevende, og ikke alle hunder er egnet til å bo ute hele året uten oppvarmet oppholdsrom. Mattilsynet vil kartlegge hvordan hunder som bor ute har det, og gjennomfører et eget tilsynsprosjekt i 2018 der vi skal besøke 600 hundehold.

AV THERESE BERGER, PROSJEKTLEDER, SENIORRÅDGIVER OG VETERINÆR, MATTILSYNET, REGION NORD

Prioriterer tilsyn med trekkhunder
Våre inspektører vil sjekke hundehold med hunder som har sin primære oppholdsplass ute hele eller store deler av døgnet. Trekkhunder er prioritert, men vi vil også besøke hold med gjeterhunder, jakthunder og andre typer hunder som bor ute.

Det viktigste inspektørene vil sjekke, er om hundene får godt nok tilsyn og stell, om de er egnet til å bo ute, hvordan de er oppstallet, og om de er godt nok aktivisert. Oppstalling, tilsyn med hunden og stell må tilpasses den enkelte hunden, men alle hunder har behov for sosial kontakt, for å bli aktivisert og å få tilstrekkelig mosjon.

Veiledning er en viktig del av Mattilsynets arbeid
Veiledning kan øke hundeholderens kunnskap om regelverket. Ved å fortelle om hundenes behov, kan vi også skape en forståelse for hvorfor regelverket er som det er. Veiledningen kan motivere hundeholderen til å gjøre endringer som er til det beste for hundene. Vi vil derfor legge vekt på å veilede, både muntlig og skriftlig når vi fører tilsyn. I tillegg vil vi øke hundeholderens bevissthet om hva hunder som stalles opp ute trenger, gjennom å spre kunnskap i ulike informasjonskanaler.

Samarbeid med interesseorganisasjonene i planleggingen av tilsynsprosjektet
Mattilsynet ønsket å få innspill fra organisasjonene om hva de oppfatter som fordeler og utfordringer ved utendørs hold av hund. Vi ba også om innspill på hva vi burde legge vekt på når vi er på tilsyn i slike hundehold.

Representanter fra Norges Hundekjører-forbund, Norsk Kennel Club, Norsk Siberian Husky Klubb, Norsk Bassetklubb, Norges Bondelag, Norges Jeger og Fiskerforbund og Noah deltok i møtet med prosjektgruppa. Vi inviterte dem til å delta i en referansegruppe for prosjektet i prosjektperioden.

Intern opplæring skal sikre enhetlighet
Mange inspektører deltar i prosjektet, og for å få en enhetlig håndtering av tilsynene ble det laget en mal for gjennomføring av inspeksjonene og veiledningsmateriell for vurdering av funnene.

Foto: Petter Jahnsen

VEILEDNING OM GOD DYREVELFERD ER LIKE VIKTIG SOM Å VÆRE PÅ TILSYN

Det er dyreholderen som har ansvaret for at dyra har det godt, og å følge kravene i regelverket for dyrevelferd. Mattilsynets oppgave er å sjekke at dyreholderne følger regelverket. I tillegg gjør vi en omfattende innsats for å hindre at dyr lider gjennom å informere og veilede om dyras behov.

AV KAREN JOHANNE BAALSRUD, DIREKTØR AVDELING PLANTER OG DYR I MATTILSYNET

Mattilsynet bruker ulike kanaler for å informere og veilede, og vi legger ned mye ressurser i å forbedre våre veiledningstjenester.

De ulike kanalene vi veileder gjennom i dag er

Mattilsynet.no
Det skal være lett å finne gjeldende regelverk på nett. Vi har egne informasjonsrutiner når regelverket blir endret. Vi har laget ulike veiledere om hva regelverket betyr. Et ferskt eksempel er veiledning om de 19 reptilartene som nå er blitt lovlige å holde i Norge.

Møteplasser for dyreholdere
Mattilsynet blir ofte invitert til møter. Medarbeidere med lang erfaring og stor interesse for fagområdet sitt stiller på utallige møter med eiere av sports- og familiedyr, og med husdyrprodusenter. Vi har erfart at dette er gode arenaer for å informere om regelverket og diskutere praktiske løsninger.

Veileder når vi er ute på tilsyn
Mattilsynet gjennomfører rundt 10 000 tilsyn årlig der dyrevelferden blir vurdert. Vi kan ikke gi konkrete råd eller løsningsforslag for den enkelte dyreholderen, men vi kan informere om regelverket og gi generell veiledning.

Tilsynskampanjer
Vi har gjennomført flere tilsynskampanjer med ulike tema som gjelder dyrevelferd. Da er vi i dialog med blant andre nærings- eller bransjeorganisasjoner, dyrevernorganisasjoner og Veterinærforeningen i planleggingsfasen. Vi informerer i forkant om hva vi konkret vil undersøke, og hvordan disse kravene i regelverket er oppfylt når alt er i orden i et dyrehold. Vi oppsummerer funnene og anbefalte tiltak i en rapport. Denne rapporten formidler vi til næringen og andre aktuelle aktører, som formidler videre til sine lag og medlemmer. Mattilsynet følger opp resultatene av tilsynskampanjene i dialog med næringen

Facebookside Mattilsynet - reise med kjæledyr
Vi har en egen facebookside om regelverket for den som skal reise over landegrensene med kjæledyr. Den er digitalisert, og brukeren kan legge inn data som for eksempel type kjæledyr og hvor reisen går.

Brosjyrer og plakater på nett og papir
Vi har et bredt utvalg av informasjonsbrosjyrer om hold av ulike arter kjæledyr, som egner seg godt for utdeling på dyreklinikker, i zoo-butikker og på kommunale tjenestetorg. Brosjyrene kan skrives ut fra vår hjemmeside mattilsynet.no.

Foto: Bondelaget

SLIK ER TILSYNET MED DYREVELFERD ORGANISERT I MATTILSYNET

Inspektørene i Mattilsynet utfører tilsynene med dyrevelferden, og dyrevernnemndene bidrar med lekmannsskjønn.

Mattilsynet består av et hovedkontor og fem regioner, og vi har avdelingskontor over hele landet.

Inspektører og dyrevernnemnd utfører tilsyn
Det er inspektørene ute i avdelingene som utfører tilsynet med dyrevelferden. Hver avdeling har også minst én dyrevernnemnd. Nemnda består av mennesker med kunnskap om og interesse for dyrehold. De skal bidra med lekmannsskjønn. Det betyr at de skal gi råd til Mattilsynet om hva «folk flest» vil regne som godt nok dyrehold. Det er særlig viktig der det ikke finnes detaljert regelverk, først og fremst i saker om kjæledyr.

Hovedkontoret lager regelverk og behandler klager
På hovedkontoret har Seksjon for dyrevelferd ansvaret for det overordnede arbeidet med dyrevelferden. Seksjonen lager forslag til regelverk om dyrevelferd og styrer regionene i deres arbeid. Hovedkontoret behandler også klager fra dyreholdere på vedtak som er fattet i regionene.

Tilsyn i dyrehold med størst risiko for dårlig dyrevelferd
For å utnytte ressursene best mulig er tilsynet mest mulig risikobasert. Det betyr at vi fører mest tilsyn der vi tror det er størst risiko for at dyr ikke har det bra og regelverket blir brutt. Bekymringsmeldingene gir viktig informasjon om dette.

Egne tilsynskampanjer omfatter alle typer dyrehold
Vi gjennomfører også jevnlig landsdekkende eller regionale tilsynskampanjer, der vi fører tilsyn med et stort antall dyrehold etter et gitt tema. Eksempler er brannsikring i svinehold og velferd for kalv.

Utvikler tilsynet for å oppdage brudd på regelverket
Mattilsynet ønsker å oppdage det tidlig hvis dyr lider på grunn av vanskjøtsel. Vi jobber derfor med å utvikle bedre kriterier for risikobasert tilsyn. En del tilsyn blir utført som korte besøk for å sjekke noen få krav og få et inntrykk av dyreholdet. Dyrevernnemndene kan bli sendt ut for å avdekke dyrehold der Mattilsynet må ta en grundigere kontroll. Vi følger opp bekymringsmeldinger fra publikum, og vi bruker registreringer fra slakteriene når de tyder på dårlige forhold der dyrene kommer fra. Vi har dialog med praktiserende veterinærer og andre som har kontakt med dyreholdene. Og vi bruker vår lokalkunnskap om dyreholdene, og om driftsformer som kan gi økt risiko for dårlig dyrevelferd.

HVA GJØR MATTILSYNET HVIS NOEN BRYTER DYREVELFERDSLOVEN?

Mattilsynets oppgave er å få dyreholderen til å følge reglene slik at dyrene har det bra.

Reglene for hold av dyr står i lov om dyrevelferd (dyrevelferdsloven) og i forskriftene under denne loven. Dyrevelferdsloven gir Mattilsynet myndighet til å håndheve regelverket for dyrevelferd. Mattilsynet må følge reglene i forvaltningsloven og ivareta hensynet til dyreholderens rettssikkerhet.

Mattilsynets rolle
Mattilsynet har flere reaksjonsformer for å få dyreholderen til å følge regelverket. Reaksjonsformen skal stå i forhold til hvor alvorlig regelverksbruddet er. Ved helt bagatellmessig overtredelser kan vi nøye oss med å fortelle dyreholderen hva som står i regelverket, og at han har plikt til å følge reglene.

Vedtak når dyreholderen må rette opp feil
Når vi krever at dyreholderen skal endre noe ved dyreholdet sitt, må vi fatte et formelt vedtak. Dette kalles ofte et pålegg. Vi sender vanligvis først et varsel om hva vi har tenkt å gi pålegg om, og gir dyreholderen en frist for å uttale seg. Hvis det er viktig for dyrenes velferd, kan vi pålegge dyreholderen å rette opp forholdene umiddelbart uten et skriftlig forhåndsvarsel.

Vedtaket må ha hjemmel i lov. Det betyr at vi ikke kan kreve at dyreholderen skal gjøre noe som han ikke har plikt til etter dyrevelferdsloven og forskriftene.

Dyreholderen kan klage på vedtaket. Regionen der vedtaket er fattet, kan oppheve eller endre vedtaket hvis de finner grunn til det. Ellers blir klagen sendt til hovedkontoret for videre behandling. Vedtaket fra hovedkontoret er endelig.

Opptrappende virkemiddelbruk
I de fleste tilfeller blir påleggene fra Mattilsynet fulgt. I motsatt fall benytter vi såkalt opptrappende virkemiddelbruk for å oppnå at regelverket etterleves. Dette betyr at vi fatter nye vedtak med strengere virkemidler.

Vi kan ilegge tvangsmulkt, oftest i form av en dagmulkt dyreholderen må betale til pålegget er fulgt opp. Vi kan ta dyr i midlertidig forvaring eller sørge for at de får forsvarlig stell på eierens regning. Vi kan avlive dyr hvis det er best for dyret, eller eieren ikke går med på omplassering eller salg. Vi kan også avvikle dyreholdet. I alvorlige tilfelle kan vi gi forbud mot å ha dyr eller forbud mot å drive med bestemte aktiviteter med dyr. Dette er ingen straff for noe man har gjort, men skal beskytte dyr mot å bli påført lidelse i fremtiden. Overtredelsesgebyr er en sanksjon vi kan bruke ved uaktsomt eller forsettlig brudd på dyrevelferdsloven. Hvis regelbruddet er svært alvorlig, anmelder vi dyreholderen til politiet. Da behandles saken videre av politiet og rettsapparatet, og Mattilsynets rolle er å gi informasjon til etterforskerne og å vitne i retten.

Det er etablert dyrekrim-prosjekter (dyrepoliti) i tre regioner: Stor-Oslo, Midt og Sør og Vest. Nye prosjekter kommer flere steder i landet. Målet er kunnskapsutveksling mellom politiet og Mattilsynet og bedre håndtering av alvorlige dyrevernsaker inn i rettsapparatet.

VEDLEGG:

TABELL MED RESULTATER FRA TILSYN I DYREHOLD 2017

	Alle dyrehold	Kjæledyr	Mink	Rev	Fjørfe	Hest	Kanin	Sau	Geit	Storfe	Svin	Tamrein	Andre dyrehold
Antall dyrehold.	69737	21421	151	152	7409	15782	602	20831	2784	15963	4924	631	7149
Antall tilsynsbesøk i dyrehold, uavhengig av om dyrevelferd er vurdert eller ikke.		3556	81	46	1153	1236	33	2719	360	3116	1049	20	547
Antall tilsynsbesøk i dyrehold der det er ført dyrevelferdstilsyn.		2861	80	45	1033	1121	30	2449	304	2922	968	15	252
Antall tilsynsbesøk der det er ført dyrevelferdstilsyn hvor tilsynet er varslet.		413	9	24	774	423	10	1382	184	1249	546	7	137
Antall tilsynsbesøk der det er ført dyrevelferdstilsyn hvor tilsynet ikke er varslet.		2448	71	21	259	698	20	1067	120	1673	422	8	46
Antall dyrehold der det er ført tilsyn, uavhengig av om dyrevelferd er vurdert eller ikke.	9777	3167	69	45	1031	1054	30	2341	330	2482	843	20	458
Antall dyrehold der det er ført dyrevelferdstilsyn.	8655	2717	69	44	936	964	27	2140	280	2395	785	15	224
Antall saker der det ikke er funnet avvik fra dyrevelferdsregelverket.	5520	1719	49	35	753	565	14	1295	183	1324	525	14	155
Antall saker der det er funnet avvik fra dyrevelferdsregelverket. **	3490	1039	26	10	261	510	15	1082	111	1445	400	1	53
Antall saker med registrerte tilfeller av alvorlig vanskjøtsel av dyr. ***	46	14	1	0	1	6	0	11	0	15	10	0	0
Antall saker der Mattilsynet har påpekt dyreeiers plikter.		314	6	4	69	151	5	265	32	386	82	1	17
Antall saker der det er varslet om at dyreeier må gjennomføre tiltak for å rette opp forholdet.		586	19	11	183	374	11	796	91	1117	316	2	45
Antall saker der det er fattet vedtak om at dyreeier må gjennomføre tiltak for å rette opp forholdet.		523	22	9	151	347	9	769	84	1007	291	2	40
Antall saker med gjennomføring av tiltak som er hastevedtak uten forhåndsvarsling.		129	16	0	31	74	1	183	19	218	119	0	7
Antall dyrehold der det er fattet vedtak om at dyreeier må avvikle holdet av en art.	81	38	0	0	3	12	0	15	2	20	7	0	1
Antall saker der Mattilsynet har fattet vedtak om avliving i saker (uten forutgående midlertidig forvaring).		15	0	0	4	3	0	5	3	5	9	0	1
Antall saker der Mattilsynet har fattet vedak og utført avlivingen av dyrevelferdsmessige grunner (uten forutgående midlertidig forvaring)		29	0	0	3	3	0	7	0	3	1	0	1
Antall saker der Mattilsynet har fattet vedtak om midlertidig forvaring.		123	1	0	3	6	0	5	1	3	1	0	0
Antall saker der Mattilsynet har fattet vedtak om omplassering av dyr (totalt)		8	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Antall saker der Mattilsynet har fattet vedtak om omplassering av dyr etter vedtak om midlertidig forvaring		3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Antall saker der Mattilsynet har fattet vedtak om tilbakeføring av dyr (totalt)		18	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Antall saker der Mattilsynet har fattet vedtak om tilbakeføring av dyr etter vedtak om midlertidig forvaring		9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Antall saker der Mattilsynet har fattet vedtak om avliving av dyr i forvaring.		13	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Antall saker der Mattilsynet har fattet vedtak om (løpende) tvangsmulkt.		24	3	0	7	18	0	43	2	73	13	0	1
Antall saker der Mattilsynet har fattet vedtak om (engangs) tvangsmulkt.		0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Antall dyrehold der Mattilsynet har anmeldt dyreeier til Politiet.	25	13	1	0	1	1	0	4	0	6	1	0	0
Antall dyrehold der Mattilsynet har fattet vedtak om forbud mot aktivitet etter dyrevelferdsloven § 33.	30	8	0	0	1	1	0	10	1	11	5	0	3
Antall dyrehold der Mattilsynet har fattet vedtak om overtredelsesgebyr.	69	10	0	0	9	4	1	13	1	21	12	0	1

* Merk at tallet i denne kolonnen teller antall unike virksomheter. I de øvrige kolonnene på rad 9-15 og 17-26 telles unike saknummer.
** Rad 10 inneholder konklusjoner av type «ikke tilfredsstillende» og «alvorlig vanskjøtsel».
*** Rad 11 viser hvor mange av virksomhetene/sakene i rad 10, som hadde konklusjon «alvorlig vanskjøtsel»

“Du kan varsle oss på www.mattilsynet.no hvis du vet om dyr som lider.”